

Politika bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v slovenských podnikoch

Politics of Health and Safety at Work in the Slovak Companies

Natália Matkovčíková

Abstract: *The presented paper focuses on the issue of the occupational health and safety (OHS) policy in small and medium enterprises in Slovakia. Health and safety policy is an important tool to support continuous improvement of safety and health at work in the company. Ensuring continuous development and occupational health and safety is an important factor for the economic and social development of the society. This paper presents an output solution of the grant VEGA No. 1/0053/12 – Personnel Marketing and Personnel Management in Small and Medium-Sized Enterprises in the Context of Economic Changes.*

Key Words: *Occupational Health and Safety (OHS); Politics of Health and Safety; Occupational Health and Safety Policy Strategy; Policy Document of Occupational Health and Safety; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Predložený príspevok sa zaoberá problematikou politiky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) v malých a stredných podnikoch na Slovensku. Politika BOZP je dôležitým nástrojom na podporu trvalého zlepšovania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v podniku. Zaisťovanie a neustály rozvoj BOZP je dôležitým faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja spoločnosti. Príspevok predstavuje výstup riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0053/12 s názvom Personálny marketing a personálny manažment v malých a stredných podnikoch v kontexte hospodárskych zmien.*

Kľúčové slová: *Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (BOZP); politika BOZP; stratégia politiky BOZP; dokument politiky BOZP; Slovenská republika.*

Úvod

Žiaden podnikateľský subjekt nemôže byť úspešný, ak sa nestará o svojich zamestnancov, o ich bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, o vyho-

vujúce pracovné prostredie a pracovné podmienky. Starostlivosťou o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci podnik na jednej strane znižuje možnosť vzniku pracovných úrazov, na druhej strane vytvára podmienky na väčšiu zainteresovanosť zamestnancov, čo sa odráža vo vyššej produktivite a kvalite práce. Zamestnávateľia sú podľa zákona povinní vypracovať dokument obsahujúci zásadné zámery, ktoré sa majú dosiahnuť v oblasti BOZP. Politika BOZP predstavuje formálny záväzok organizácie, stanovuje ciele na zlepšovanie pracovných podmienok, bezpečnosti a ochrany zdravia. Politika BOZP je kľúčovým prvkom systému riadenia, pretože udáva základnú orientáciu, požadovaný smer vývoja BOZP, prezentuje podnikovú filozofiu kultúry práce a celkový prístup vedenia a zamestnancov.¹

Politika bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Politika BOZP sa v Slovenskej republike realizuje prostredníctvom legislatívnych opatrení (zákony, vyhlášky, nariadenia vlády a podobne) a strategických dokumentov. Medzi najdôležitejšie strategické dokumenty patria nepochybne Stratégia politiky BOZP v Slovenskej republike na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020 a Hlavné priority Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v oblasti výskumu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci² a spôsob ich financovania na roky 2012 až 2015. Uvedené dokumenty sú v kontexte novej Európskej stratégie politiky BOZP s výhľadom do roku 2020, ktorú pripravila aj Európska komisia pod názvom Strategický rámec BOZP na roky 2014 – 2020.³

V súvislosti s najnovším vývojom vedeckých poznatkov v oblasti zmien vo svete práce a posledných trendov v Európskej únii (demografické zmeny, globalizácia a rastúca hospodárska súťaž, ktoré vyvíjajú tlak

¹ MAJER, I. *Pravidlá dobrej praxe BOZP: Príručka na zavedenie jednoduchého systému riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v malých podnikoch SR*. 1. vyd. Bratislava: Národný inšpektorát práce, 2002. 18 s. ISBN 80-968751-8-3.

² Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike do roku 2020 a program jej realizácie na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020. In: *Národný inšpektorát práce* [online]. 2015. 13 s. [cit. 2015-04-14]. Dostupné na: http://www.safework.gov.sk/?id_fa=182&ins=ba.

³ KORDOŠOVÁ, M., M. NOVOTNÝ a R. ČERVENKOVÁ. *Strategické dokumenty politiky BOZP v Slovenskej republike a Európskej únii* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014. 47 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-80-7138-140-2. Dostupné na: http://www.ivpr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2014/strategicke_dokumenty_boz_p_v_sr_a_v_eu.pdf.

na životné prostredie a prírodné zdroje),⁴ ktoré majú vplyv na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, bolo cieľom tejto strategickej správy stanoviť priority pre oblasť BOZP a merateľné ciele, ktoré budú riadiť procesy v oblasti zamestnanosti, výskumu a inovácií, zmeny klímy a energetiky, vzdelávania a boja proti chudobe.⁵

Problematika novej stratégie politiky BOZP s výhľadom do roku 2020 je v súčasnosti často diskutovanou témou nielen v odborných kruhoch, ale aj medzi podnikateľskými a zamestnávateľskými subjektmi, ako aj zástupcami zamestnancov. Vládou prijatá Stratégia politiky BOZP s výhľadom do roku 2020 sa tak stala platformou pre znižovanie pracovnej úrazovosti, chorôb z povolania, ale aj pre vytváranie zdravých a bezpečných pracovných podmienok či priorít výskumu v oblasti BOZP.⁶

Štátna politika BOZP je úzko prepojená s podnikovou politikou BOZP. Plnenie povinností v oblasti BOZP je najmä u malých a stredných zamestnávateľov však často nedostatočné a úroveň právneho povedomia v štruktúre zamestnávateľov je nízka, chýba systémový a komplexný prístup k problematike a starostlivosti o BOZP. Je preukázané, že uplatňovanie systémového prístupu k BOZP a overenie jeho fungovania prostredníctvom nezávislej tretej strany zvýši úroveň BOZP v jednotlivých subjektoch. Okrem systému riadenia BOZP podľa technickej normy OHSAS 18001, ktorá je uznávaná aj v medzinárodnom kontexte, je na Slovensku možné overenie úrovne ochrany zamestnancov v organizáciách prostredníctvom projektu „Bezpečný podnik“, realizovaného Národným inšpektorátom práce.⁷

⁴ *Priorities for Occupational Safety and Health Research in Europe for the Years 2013 – 2020* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2014. 22 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-92-9240-316-4. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/en/publications/reports/summary-priorities-for-osh-research-in-eu-for-2013-20/OSH%20research%20priorities%20-%20Summary.pdf>.

⁵ *Scoping Study for a Foresight on New and Emerging Occupational Safety and Health (OSH) Risks and Challenges* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2014. 68 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-92-9240-494-9. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/scoping-study-for-a-foresight-on-new-and-emerging-osh-risks-and-challenges>.

⁶ KORDOŠOVÁ, M., M. NOVOTNÝ a R. ČERVIENKOVÁ. *Strategické dokumenty politiky BOZP v Slovenskej republike a Európskej únii* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014. 47 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-80-7138-140-2. Dostupné na: http://www.ivpr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2014/strategicke_dokumenty_boz_p_v_sr_a_v_eu.pdf.

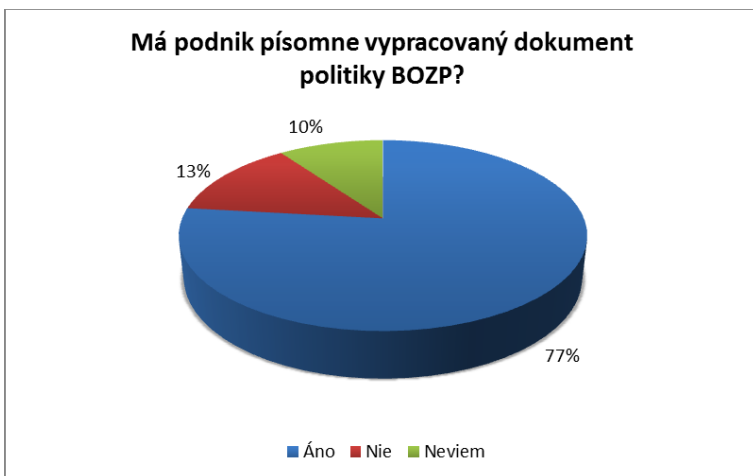
⁷ Program „Bezpečný podnik“. In: *Národný inšpektorát práce* [online]. 2015. 19 s. [cit. 2015-04-14]. Dostupné na: http://www.nip.sk/?id_fa=541&ins=nip.

Prieskum

V aktuálne prebiehajúcim výskume projektu VEGA č. 1/0053/12 s názvom Personálny marketing a personálny manažment v malých a stredných podnikoch v kontexte hospodárskych zmien sledujeme oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Jedným z cieľov prieskumu bolo zistiť informácie o politike BOZP v podnikoch. Výskumnú vzorku tvorilo 233 zamestnancov z malých a stredných podnikov pôsobiacich na Slovensku. Na účely zberu dát sme použili dotazníkovú metódu, v kombinácii s ostatnými základnými vedeckými postupmi a metódami. Zaujímalo nás, či majú podniky vypracovaný písomný dokument politiky BOZP, ak nie, tak z akého dôvodu, či je tento dokument politiky BOZP prístupný k nahliadnutiu všetkým zamestnancom podniku a či je politika BOZP premietnutá do konkrétnych programových opatrení.

Výsledky prieskumu, ktoré znázorňuje Graf 1, ukázali, že 77 % podnikov má písomne vypracovaný dokument politiky BOZP, 13 % podnikov nemá písomne vypracovaný dokument politiky BOZP a 10 % respondentov z výskumnej vzorky nevedelo povedať, či podnik má alebo nemá dokument politiky BOZP vypracovaný.

Graf 1 Písomne vypracovaný dokument politiky BOZP

Prameň: Vlastný prieskum.

Z výsledkov uvedených v Tabuľke 1 vidíme, že ako dôvod nevypracovania dokumentu politiky BOZP 6,9 % respondentov uviedlo, že to podnik nepovažuje za potrebné v smere zachovania bezpečnosti a ochra-

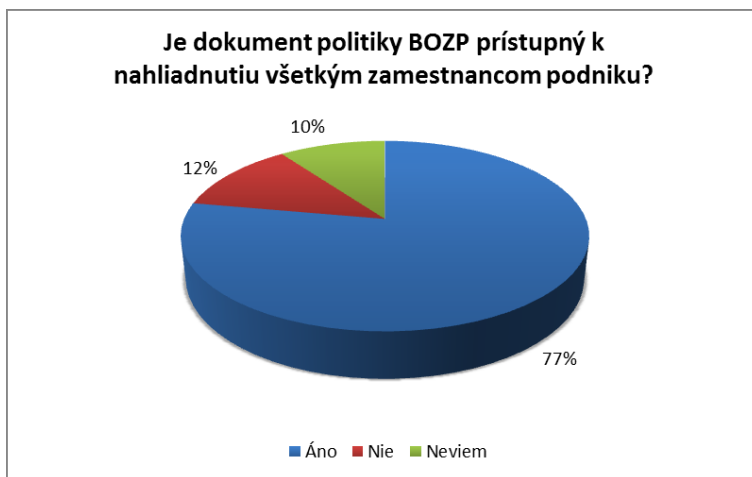
ny zdravia pri práci, 5,6 % podnikov nevidí vo vypracovaní dokumentu politiky BOZP žiadnu výhodu, 3,0 % podnikov uviedli ako dôvod nedostatok času na jeho vypracovanie, 2,1 % podnikov nemá dokument politiky BOZP vypracovaný z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pracovníkov v oblasti BOZP, pre 1,7 % podnikov je dôvodom nedostatok finančných zdrojov a 0,4 % respondentov uviedlo inú možnosť nevypracovania dokumentu politiky BOZP.

Tabuľka 1 Dôvod nevypracovania dokumentu politiky BOZP v podniku

Dôvod nevypracovania dokumentu politiky BOZP v podniku	
Dôvod nevypracovania dokumentu politiky BOZP	Percentuálny podiel podnikov
Nepovažujeme to za potrebné v smere zachovania BOZP	6,9 %
Nevidíme v tom žiadnu výhodu	5,6 %
Nedostatok času na vypracovanie dokumentu BOZP	3,0 %
Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v oblasti BOZP	2,1 %
Nedostatok finančných zdrojov	1,7 %
Iné	0,4 %

Prameň: Vlastný prieskum.

Graf 2 Prístupnosť dokumentu politiky BOZP zamestnancom podniku

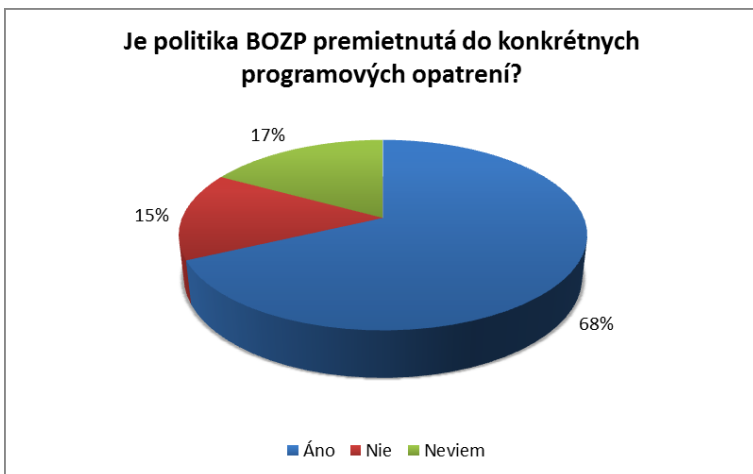
Prameň: Vlastný prieskum.

Ďalej nás zaujímalo, či je dokument politiky BOZP prístupný k nahliadnutiu všetkým zamestnancom podniku. Graf 2 ukázal, že v 77 %

podnikov je dokument politiky BOZP prístupný k nahliadnutiu pracovníkom podniku, v 12 % podnikov z výskumnej vzorky nie je prístupný všetkým zamestnancom a 10 % respondentov sa nevedelo vyjadriť, či je alebo nie je prístupný k nahliadnutiu.

Výsledky prieskumu, ktoré znázorňuje Graf 3, ukázali, že v 68 % podnikov je politika BOZP premietnutá do konkrétnych programových opatrení, v 15 % podnikov nie je politika BOZP premietnutá do konkrétnych programových opatrení a 17 % respondentov z výskumnej vzorky nevedelo povedať, či je alebo nie je politika BOZP premietnutá do konkrétnych programových opatrení v podniku.

Graf 3 Premietnutie politiky BOZP do konkrétnych programových opatrení

Prameň: Vlastný prieskum.

Záver

Jedným z čiastkových cieľov prieskumu bolo zistiť informácie o politike BOZP v malých a stredných podnikoch pôsobiacich na Slovensku. Z výskumných zistení vyplynulo, že väčšina malých a stredných podnikov na Slovensku má písomne vypracovaný dokument politiky BOZP. Podniky, ktoré dokument politiky BOZP vypracovaný nemajú, najčastejšie uvádzajú, že je tomu tak z dôvodu, že to nepovažujú za potrebné v smere zachovania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, alebo že nevidia vo vypracovaní dokumentu politiky BOZP žiadnu výhodu alebo nemajú na jeho vypracovanie dostatok času. Avšak v podnikoch, ktoré dokument politiky

BOZP vypracovaný majú, je prístupný k nahliadnutiu všetkým zamestnancom pracujúcim v podniku. A tiež sa vo väčšine týchto podnikov politika BOZP premieta aj do konkrétnych programových opatrení podniku.

Zaistenie a neustály rozvoj BOZP je dôležitým faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja spoločnosti. Vypracovanie systémového prístupu BOZP by nemalo byť zo strany zamestnávateľov podceňované. Inštitút pre výskum práce a rodiny⁸ v podnikovej praxi na Slovensku zistil, že nedostatok finančných prostriedkov zamestnávateľa sprevádza negatívny faktor, ktorého dôsledkom býva často jeho snaha ušetriť pri zaistovaní bezpečného a zdravého pracovného prostredia, čo má opätovne za následok materiálne straty jeho podniku (okrem nezanedbateľných strát na životoch a zdraví). Zamestnávatelia v ekonomicky vyspelých štátoch sa snažia investovať svoje finančné prostriedky aj do oblasti BOZP. Tieto investície sa im vracajú v podobe zdravých a motivovaných zamestnancov, teda vo forme zvýšenej produktivity, efektivity a kvality práce, čím narastá aj rentabilnosť zamestnávateľov.

Strategickým plánom podniku v smere plnenia merateľných cieľov v oblasti BOZP by malo byť prijatie politiky BOZP ako nástroja na podporu trvalého zlepšovania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ako aj aktualizácia smernice na zaistenie BOZP v podmienkach konkrétnej spoločnosti, a to v zmysle novoprijatých legislatívnych zmien v oblasti BOZP.

Zoznam bibliografických odkazov

KORDOŠOVÁ, M., M. NOVOTNÝ a R. ČERVIENKOVÁ. *Strategické dokumenty politiky BOZP v Slovenskej republike a Európskej únii* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014. 47 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-80-7138-140-2. Dostupné na: http://www.ivpr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2014/strategicke_dokumenty_bozp_v_sr_a_v_eu.pdf.

MAJER, I. *Pravidlá dobrej praxe BOZP: Príručka na zavedenie jednoduchého systému riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v malých podnikoch SR*. 1. vyd. Bratislava: Národný inšpektorát práce, 2002. 18 s. ISBN 80-968751-8-3.

⁸ KORDOŠOVÁ, M., M. NOVOTNÝ a R. ČERVIENKOVÁ. *Strategické dokumenty politiky BOZP v Slovenskej republike a Európskej únii* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014. 47 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-80-7138-140-2. Dostupné na: http://www.ivpr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2014/strategicke_dokumenty_bozp_v_sr_a_v_eu.pdf.

Priorities for Occupational Safety and Health Research in Europe for the Years 2013 – 2020 [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2014. 22 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-92-9240-316-4. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/en/publications/reports/summary-priorities-for-osh-research-in-eu-for-2013-20/OSH%20research%20priorities%20-%20Summary.pdf>.

Program „Bezpečný podnik“. In: *Národný inšpektorát práce* [online]. 2015. 19 s. [cit. 2015-04-14]. Dostupné na: http://www.nip.sk/?id_fa=541&ins=nip.

Scoping Study for a Foresight on New and Emerging Occupational Safety and Health (OSH) Risks and Challenges [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2014. 68 s. [cit. 2015-04-14]. ISBN 978-92-9240-494-9. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/scoping-study-for-a-foresight-on-new-and-emerging-osh-risks-and-challenges>.

Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike do roku 2020 a program jej realizácie na roky 2013 až 2015 s výhľadom do roku 2020. In: *Národný inšpektorát práce* [online]. 2015. 13 s. [cit. 2015-04-14]. Dostupné na: http://www.safework.gov.sk/?id_fa=182&ins=ba.

Mgr. Natália Matkovčíková, PhD.

Fakulta podnikového manažmentu
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemská cesta 1
852 35 Bratislava
Slovenská republika
natalia.matkovcikova@gmail.com